

Дубравська Н.М.,
к.психол.н., доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Психолого-педагогічні аспекти підвищення якості вищої освіти

Якість вищої освіти є основою входження країни до загальноєвропейського освітнього простору. Країни-учасники Болонського процесу зобов'язалися підтримувати подальший розвиток системи забезпечення якості на рівні ВНЗ, на національному та загальноєвропейському рівнях. Тож важливим у цьому контексті є формування загальних критеріїв та методологій із забезпечення якості освіти. Успіх у реформуванні системи освіти залежить від того, чи будуть знайдені нові підходи, завдяки яким логіка сучасних психолого-педагогічних теорій зможе на практиці втілитися в конкретні педагогічні дії. Для того, щоб надійно прогнозувати, адекватно й оперативно управляти якістю підготовки студентів, треба передусім розробити складну й тонку систему діагностики і контролю сутнісних елементів педагогічного процесу у вищій школі.

Складність завдань з управління якістю професійної підготовки викликана тим, що вона залежить від цілого комплексу об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх факторів. Одні з них, наприклад, матеріально-технічне забезпечення, навчально-методичні комплекси тощо, можна оцінити досить точно і швидко. Інші, від стану яких багато в чому і залежить кінцевий результат, надійно і достовірно оцінити надзвичайно важко. Ще складніше управляти цими факторами. Йдеться, насамперед, про такі суб'єктивні чинники, як педагогічна майстерність викладача, його творче натхнення, мотиваційна, вольова, інтелектуальна готовність студентів до навчання, психологічний клімат академічної групи тощо.

Згідно з принципом інституційної автономії, основна відповідальність за

забезпечення якості освіти безпосередньо покладається на самі заклади освіти. Успішно в цьому напрямку працює Житомирський державний університет імені Івана Франка. Тут створено науково-методичний центр управління якістю освітньої діяльності, розроблено систему управління якістю відповідно до вимог міжнародних і державних стандартів. З метою поліпшення якості надання освітніх послуг, методичного забезпечення викладання дисциплін та підвищення кваліфікації викладачів на регулярній основі проводиться моніторинг процесів і результатів освітньої діяльності. В основу його закладені вимоги до викладачів вишів, що визначені у законах України про «Освіту», а також у документах зони Європейської вищої освіти.

В умовах швидкого перетворення вищої освіти з елітарної на масову і значного розширення кількості і важливості її завдань роль викладачів незмінно зростає. Щоб відповідати вимогам сьогодення, викладач університету має не лише досконало знати дисципліну, яку викладає студентам, а також:

- постійно поглиблювати свої професійні знання, стежити за досягненнями та нововведеннями у своїй галузі, вміти постійно змінюватися, вбирати в себе нове, відповідати сучасним вимогам;
- брати участь у роботі професійних товариств, асоціацій, у заходах національного масштабу, предметних дискусіях;
- проводити експериментальну роботу у сфері професійних інтересів, вміти аналітично мислити і навчати цьому студентів;
- використовувати інформаційні технології;
- поєднувати вміння працювати як з великою аудиторією (на лекціях, наприклад), так і з малою (на семінарських заняттях, дискусіях);
- вміти об'єктивно оцінювати результати студентської роботи, вести поточний облік їх знань, допомагати досягати успіхів у навчанні та дослідницькій роботі, мати навички проведення іспитів, чітко ставити питання, визначати завдання;
- консультувати та надавати студентам поради з питань навчальної

роботи, майбутньої кар'єри, особистих проблем;

- керувати студентськими дослідницькими проектами, розвивати організаторські здібності;
- вміти налагоджувати контакти і спілкуватися зі студентами, здійснювати виховну роботу, володіти комунікативними навичками, вирізнятися толерантністю.

Для організації сучасного навчального процесу у світлі останніх реформ, що відбулися у вищій школі, з метою досягнення нової якості освітнього процесу викладач має забезпечувати індивідуально-орієнтований навчальний процес, який дає студентам можливість вільного визначення послідовності засвоєння дисциплін, самостійного складання власних семестрових розкладів навчальних занять, упроваджувати таку бально-рейтингову систему оцінки результатів навчальної діяльності студентів, яка б стимулювала їх до навчання. З-поміж основних принципів сучасного педагогічного менеджменту виокремимо такі:

- чітко поставлені мета і завдання освіти;
- педагогічне проектування навчально-виховного процесу;
- компетентна консультація;
- нормування навчальної роботи;
- оперативний, об'єктивний, повний, точний і постійний облік;
- справедливе ставлення до студентів;
- використання моральних засобів, що стимулюють мотивацію до навчання;
- якісне і своєчасне виконання завдань;
- взаємна дисциплінованість викладачів і студентів.

Наявність у викладачів і студентів чітко відпрацьованих стандартних інструкцій і суворе їх дотримання сприяє підвищенню якості надання освітніх послуг, передбачуваності одержаних студентами оцінок. Водночас чітка регламентація діяльності викладачів і студентів має не обмежувати творчий характер педагогічного процесу. Змін в організації навчального

процесу та застосування рейтингової системи стимулювання та оцінювання навчальної роботи недостатньо для досягнення головної мети освітнього процесу університетів – всебічного розвитку особистості, для якої творчість є стилем діяльності. Тому суб'єкт-суб'єктна взаємодія студентів і викладачів в освітньому процесі, широке впровадження елементів розвивального навчання, залучення студентів до участі в реальних науково-дослідницьких проектах та інших практично-орієнтованих роботах виступає необхідною умовою якості освітньої діяльності.

Для того, щоб якість вузівської підготовки фахівця відповідала високим освітнім стандартам, мало лише розробити нові педагогічні технології, методично, інформаційно і технічно їх забезпечити. Необхідно також:

- змінити реальне становище студента у вищому навчальному закладі, надати йому статус повноцінного суб'єкта освітньої діяльності;
- сформувати у викладачів і студентів мотиваційну та інструментальну готовність до навчання, побудовану на пріоритетних сьогодні педагогічних принципах та інноваційних методах;
- забезпечити розуміння і прийняття самими студентами завдань професійної підготовки;
- виховати у студентів відповідальне відношення до якісного оволодіння своєю професією, до розвитку творчих здібностей та особистісного зростання.

Сьогодні вища освіта має відповідати на виклики часу, застосовуючи нові вимоги, тенденції, ідеї у сучасних освітніх технологіях, формах і структурах, методах і засобах професійної підготовки. Інноваційно-освітня діяльність — важлива складова інноваційної політики держави, стрижнем якої є усвідомлення того, що науково-технічні інновації як фактор її економічного розвитку реалізуються не лише в нових або удосконалених технологічних процесах, різних видах організаційної, маркетингової та управлінської діяльності, але й в нових освітніх програмах, навчальних та управлінських технологіях, ефективних методах і формах підготовки

фахівців на рівні сучасних вимог [1].

Найбільш наближеною до вимог інноваційної економіки є Державна цільова науково-технічна та соціальна програма «Наука в університетах» на 2008-2012 рр., основною метою якої є активізація наукової діяльності університетів та поглиблення їх взаємодії з навчальним процесом з метою підготовки нового покоління висококваліфікованих фахівців для наукомістких галузей національної економіки і виконання конкурентоспроможних наукових розробок, впровадження інноваційної діяльності в ринкових умовах з урахуванням цілей і завдань розвитку національної інноваційної системи.

Дослідження і впровадження інновацій, зокрема нових методів і форм викладання за допомогою спеціальних інноваційно-освітніх структур, допоможе ознайомити широке коло науково-педагогічних працівників з ефективними методиками та іншими методичними розробками, покликаними стимулювати творчі ресурси та інтелектуальні здібності студентів. Модернізація методологічного, науково-методичного і науково-технічного забезпечення навчального процесу у вищій школі сприятиме не лише його інтенсифікації, але й підвищенню якості української вищої освіти, а відтак і привабливості її як для українських, так і зарубіжних споживачів освітніх послуг.

Таким чином, вища освіта сьогодні має виступити вирішальним фактором інноваційного поштовху, оскільки глобальна економіка, до якої прагне увійти Україна, вимагає якісно нового рівня освіти та постійного оновлення знань і навичок упродовж усього життя.

Список використаної літератури

1. Артикула Н.В. Освітні інновації у контексті євроінтеграційних процесів / Н.В. Артикуца // Вища освіта України. Темат. вип.: Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору : моніторинг якості освіти АНН України, Ін-т вищої освіти; [відп. ред. вип. Маноха І.П.]. – [К.: Гнозис], 2007. – Дод. 3. (Т. 5). – С.

15-23.

2. Гальчинський А. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України А. Гальчинський, С. Львовчкін // Економіка України. – 2004. – № 6. – С. 4-10.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. № 2984-III із змінами від 10.08.12 р. // www.rada.gov.ua/
4. Інноваційні процеси в змішаній економіці: Т.1: монографія / [В.Г. Федоренко, Н.П. Денисенко, І.М. Грищенко та ін.]; під ред. В.Г. Федоренка, Н.П. Денисенко. – К.: ДСЗУ, 2008. – 194 с.
5. Постанова КМУ від 19.09.2007 № 1155 «Про затвердження Державної цільової науково-технічної та соціальної програми «Наука в університетах» на 2008-2012 роки» із змінами від 02.12.2011 р. // www.rada.gov.ua/
6. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4.07.2002 р. № 40-IV із змінами від 02.10.11 р. // www.rada.gov.ua/.
7. Старицька О.П. Важливість інноваційного розвитку вищої освіти при інтеграції в європейське освітнє співтовариство / О.П. Старицька // Інноваційна економіка. – 2012. – № 27. – С. 29-32.
8. Статистика науки и инноваций: краткий терминологический словарь / [под ред. Л. М. Гохберга]. – М.: ЦИСН, 1991. – 348 с.